

انجمن اقتصاددانان ایران

بخش خصوصی در تاریخ

دکتر رشیدی از تحول و تکامل بخش خصوصی در اروپا می‌گوید.

عنوان کرد و افزود: تولید زغال سنگ و استفاده از آن در کارخانجات و صنایع موجب جهش چشم گیر صنعتی این منطقه گردید، زیرا استفاده از ماشین های پر قدرت به جای نیروی کار در کارخانه ها، علاوه بر بالا بردن تولید، موجب کاهش هزینه ها شد. به دنبال تحولات مؤثر در بخش صنعت در ظرف ۳۰۰ تا ۴۰۰ سال، مهم ترین تحول در اروپا، مسأله انرژی بود که از چوب به زغال سنگ و کک و سپس به برق و نفت و گاز تغییر کرد. نفت که اولین بار در سال ۱۸۸۳ در پَنسیلوانیای آمریکا استخراج شد، تولید دستی را به تولید کارگاهی و تولید کارگاهی را به تولید کارخانه ای تبدیل کرد.

دکتر رشیدی با تأکید بر این که عامل دیگری که در توسعه و تحول نظام سرمایه داری در اروپا مؤثر بود، به میزان بسته و باز عمل کردن نظام های حاکم کشورهای اروپایی مربوط می شود، یادآور شد: انگلستان به دلیل لیبرال تر بودن و حمایت از طبقه بورژوا و صاحبان سرمایه، نسبت به دیگر کشورهای اروپایی با سرعت بیشتری در جهت توسعه و پیشرفت صنعتی و تکنولوژیکی حرکت کرد. کشورهای دیگر نظیر فرانسه و آلمان به دلیل بسته بودن نظام های سیاسی خود، بعد از انگلستان به حرکت درآمدند.

وی در خصوص نقاط قوت انگلستان در میان سایر ملل اروپایی، به تکامل نظام پولی و بانکی در این کشور اشاره کرد و گفت: یکی از نقاط قوت امپراتوری انگلستان نسبت به دیگر کشورهای اروپایی، ایجاد یک بانک مرکزی قوی در خدمت توسعه اقتصادی بود، در حالی که تقریباً ۱۰۰ سال بعد در کشور فرانسه شاهد ایجاد یک بانک مرکزی با مشخصات بانک مرکزی انگلستان بودیم.

رشیدی با آموزنده خواندن این سیر تاریخی برای ایران، خاطر نشان کرد: از نکات بسیار مهمی که در ایران فراموش کرده ایم، ضرورت ایجاد تحول در بخش کشاورزی می باشد، در حالی که در انگلستان، درک صحیح حاکمان از ضرورت تولید غذای ارزان، کافی و سالم برای جامعه، آنها را بر آن داشت تا به توسعه کشاورزی توجه جدی نمایند. به همین دلیل، آنها توانستند پس از مدتی علاوه بر تأمین نیازهای غذایی داخلی، صادرات قابل توجهی هم در این زمینه داشته باشند.

دومین جلسه پاییزی انجمن اقتصاددانان ایران، پنجشنبه ۲۵ آبان ماه در تالار همایش های اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران برگزار شد. در این جلسه دکتر علی رشیدی، عضو هیأت ریسه انجمن اقتصاددانان ایران، به معرفی کتاب اخیر خود تحت عنوان "پیدایش و تکامل بخش خصوصی در اروپا" پرداخت.

دکتر رشیدی با اشاره به این که زمان دقیق تولد بخش خصوصی سال ۱۰۰۰ میلادی بوده است، یادآور شد: در واقع، این سال پایان آموزه های خرافی کلیسا به مردم به حساب می آید، زیرا از این سال به بعد شاهد چرخش باورهای مردم نسبت به آموزه های کلیسا هستیم، به طوری که انسان اروپایی که در قرون پنجم و ششم در بند آموزه های خرافی کلیسا گرفتار بود و ریشه درخت می خورد، یکباره به حرکت درآمد و زمینه توسعه جامعه اروپا را با احیای کشاورزی و تجارت و بازرگانی فراهم کرد. در این میان، تجارت و بازرگانی اروپاییان با منطقه خاورمیانه و مسلمانان، به عنوان یک نقطه عطف، موجب تسریع توسعه و پیشرفت مغرب زمین شد. در آن زمان، صدور تجربه مسلمانان از طریق ترجمه کتاب های اسلامی در حوزه های مختلف علمی، بر دانش و تجربه اروپاییان افزود.

دکتر رشیدی ظهور طبقه بورژوا در اروپا را به قرن های ۱۲ و ۱۳ مربوط دانست و گفت: تجار و بازرگانان هسته های اولیه بورژوازی را در اروپا تشکیل می دادند. پس از آن بود که کم کم شهرها و دولت ها در اروپا به وجود آمدند. به موازات، قواعد اولیه داد و ستد و تجارت در اروپا در همین دوره شکل گرفت. در ادامه در قرون ۱۳ و ۱۴، گروه بورژوا با حمایت طبقه ای به نام شوالیه اقدام به کشف سرزمین های ناشناخته می کند.

عضو هیأت ریسه انجمن اقتصاددانان ایران ادامه داد: ارتباط تجاری اروپا با سرزمین های جدید به عنوان بازارهای مصرف و تأمین مواد خام، نظام اقتصادی فراگیری را با محوریت اروپا در جهان تشکیل داد که اساس آن بر وجود بازار وسیع و رقابتی بنا شده است. در این دوران است که مفاهیم کلیدی اقتصاد مبتنی بر بازار آزاد شکل می گیرد.

وی قرن ۱۶ در اروپا را زمان تشکیل حکومت های مرکزی اعلام کرد و افزود: ایجاد حکومت های مرکزی نتیجه همکاری طبقه اشراف و زمین دار با طبقه شوالیه بود. اما نهضت پروتستانیزم و محدود کردن قدرت کلیسا و پادشاه منجر به تحولی دیگر در نوع حکومت داری شد که امروزه از آن به عنوان دمکراتیزاسیون نام می برند. انقلاب کبیر فرانسه، قیام های مردمی در ایتالیا و آلمان در قرن ۱۹ که منجر به حاکم شدن طبقه بورژوا و متوسط در اروپا شد، از آن جمله هستند.

این استاد دانشگاه رونق تجارت و بازرگانی در اروپای قرون ۱۴ و ۱۵ را عامل اصلی استفاده گسترده کشورهای اروپایی به ویژه انگلستان از تجارت دریایی و کشتی رانی

تا سیستم بانکی شناخته شده بین المللی را کاملاً در چارچوب عملیات شرعی انجام داده و الگویی ارایه شود که بتوان آن را در سطح بین المللی هم معرفی کرد. این الگو را در سمینار گذشته بانکداری بدون ربا، بنده و حجت الاسلام سید عباس موسویان عرضه کردیم. در این مطالعه، اشکالات بانکداری فعلی را شناخته و راه حل هایی برای بهتر کردن امور و حل مشکلات معرفی کردیم که امیدوارم مورد استفاده قرار گیرد.

اقتصاد ایران: لطفاً از تأثیر مصوبه کاهش نرخ سود بانکی توسط مجلس و دولت بر سیستم بانکی به ویژه بانک های خصوصی بگویید.

هرگاه بخواهیم دستوری عمل کنیم، دیگر رقابت معنای نخواهد داشت، زیرا نرخ را کس دیگری تعیین می کند. نرخ سود، سوپاپ بانکداری است، لذا نباید این سوپاپ را از بین ببریم. پایین آوردن نرخ سود، بانک دولتی مدام ضرر خواهد داد. در این وضعیت، باید مرتب افزایش سرمایه داده شود و پول به بانک دولتی بریزیم تا ضرر ندهد. در سیستم بانکی خصوصی نیز دستوری بودن نرخ سود موجب می شود تا منابع کمتر به بانک های خصوصی بیایند. در نتیجه، بازار غیررسمی دوباره زنده می شود. همین الان بازار غیررسمی فعال تر شده است. قبل از این مصوبه، نرخ ها در بازار غیررسمی ماهانه ۳ درصد بود، اما حالا به ۵ تا ۶ درصد افزایش یافته است. به هر حال در شرایط تورمی همیشه نرخ سود را بالا می برند و پایین آوردن آن موجب تشدید تورم خواهد شد.

اقتصاد ایران: در مورد اتفاقات بانک پارسیان چه نظری دارید؟

به نظر من در این مورد قدری با عجله عمل شد و اقداماتی که صورت گرفت از نظر رعایت دقیق شرایط قانونی و آداب و اصول محافظه کارانه بانکداری قدری قابل تأمل به نظر می رسد. مضافاً این که بانک پارسیان بانک موفق بوده است و رقیب موفق موجب ارتقای بانک های خصوصی و کل سیستم بانکداری می گردد.

اقتصاد ایران: چشم انداز فعالیت بانکداری خصوصی را در کشور چگونه می بینید؟

من خوشبین هستم. فکر می کنم بالاخره روزی به سمت بانکداری خصوصی و اقتصاد رقابتی حرکت خواهیم کرد. البته تا وقتی پول نفت وجود دارد، ممکن است ما این عملیات را کدتر انجام دهیم، اما در نهایت به آن سمت خواهیم رفت. هم اکنون در دنیا، چین بهترین نمونه است. این کشور اجازه داد تا بخش خصوصی حوزه فعالیت گسترده تر و قوی تری داشته باشد و نتایج این آزادسازی را هم دیدند. الان اکثر کشورهای ترکیه گرفته تا امارات و سنگاپور، همین روش را طی می کنند. با وجود این، چشم انداز بانکداری خصوصی را بسیار مثبت می بینم.

اقتصاد ایران: لطفاً از آخرین دستور کارها و تصمیمات هیأت مدیره بانک کارآفرین بگویید.

ان شاء الله سود قطعی را که اعلام کرده بودیم و شاید هم بیشتر از آن، تحقق خواهیم بخشید. احتمالاً افزایش سرمایه هم خواهیم داشت. نکته بعدی، تلاش مدیریت بانک بر الکترونیکی کردن بیشتر امور بانکی و افزایش شعب می باشد.

اقتصاد ایران: متشکریم.